

עיונים לפרשת תצוה עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבירה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבירה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

החיצוניות ועבודת ה'

הרב שאולי גרינפלד

בפרשתנו פותחת במילים¹:

"ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד. באהל מועד מחוץ לפרוכת אשר על העדֹת יערך אתו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני ה', חקת עולם לדֹרתם מאת בני ישראל".

והיא הפרשה השנייה העוסקת בציווי על הקמת המשכן. אנו פוגשים בפרשתנו את השמן למנורה, כנ"ל בפסוק הפתיחה. בהמשך עוסקת הפרשה בהרחבה בבגדי הכהונה, ולבסוף במזבח הקטורת.

הרמב"ם במורה נבוכים², עסק בהסבר הצורה החיצונית של המקדש ועובדיו, ובתוך דבריו נגע גם בעניינים הנידונים בפרשתנו. בביאור עניין 'נר התמיד מחוץ לפרוכת' כתב הרמב"ם:

"וכן עשו מנורה לפניו, רוממות וכבוד לבית, כי הבית שגרות דולקים בו תמיד והוא מוסתר בפרוכת³, **יש לו בנפש רגש גדול**. וכבר ידעת הדגשת התורה את הדעה על רוממות המקדש ויראתו, כדי שתהא לאדם התפעלות שפלות הרוח והכניעה בעת ראייתו, ואמר 'את מקדשי תיראו'⁴. והשווהו לשמירת שבת חזק ליראת המקדש".

הרמב"ם מבאר, שהצורה החיצונית איתה נפגש הנכנס למקדש, צריכה להכניס אותו לאווירה המתאימה הנדרשת מהנמצא במקדש. הנמצא במקדש, צריך להיפגש עם רוממות שתיצור לו בלב תחושה של הכניעה. אך תחושת ההכניעה הנדרשת

צריכה להיות מודרכת לכיוון של רגש עדין, שיבקש קרבת אלוקים. את התפקיד הזה עושה המנורה, אשר מעמידה נרות דולקים מחוץ לפרוכת, אשר מעלים רגש רוחני גדול בנפש המתפעלת והנכנעת.

המצוות הנוגעות לכוהנים והופעתם החיצונית, נועדו אף הם לייצר את האווירה הנדרשת בבית המקדש:

"ומכלל הדברים המביאים להידור המקדש ורוממותו כדי שתהא לנו יראה ממנו, שלא יכנס אליו שכור ולא טמא ולא מנוול- כלומר פרוע ראש וקרוע בגדים, ושכל עובד יקדש ידיו ורגליו.

וכן עוד לרוממות הבית רומם כבוד עובדיו, ונתייחדו הכהנים והלויים, ונעשה לכוהנים הלבוש היותר נכבד נאה ויאה, בגדי קדש לכבוד ולתפארת... והמטרה רוממות שתהא לבית הזה ומשרתיו אצל הכל".

הלבוש של הכהנים הוא לבוש יפה ומתאים, ונועד ליצור כלפיהם יחס של רוממות, כפי שצריך להיות כלפי בית המקדש עצמו.

ולבסוף מגיע הרמב"ם אל הקטורת:

"וכיון שהמקום המקודש נשחטים בו זבחים רבים בכל יום, ומחתכין בו בשר ונקטר, ונרחצים בו הקרביים, אין ספק שאילו הניחוהו כפי המצב הזה בלבד- היה ריחו כריח בתי המטבחים, ולפיכך צווה בו בהקטרת הקטרת פעמיים בכל יום בבוקר ובין הערביים, כדי לבשם ריחו וריח כל העובדים שם. כבר ידעת אמרם 'מיריחו היו מריחים ריח הקטרת'⁵, וגם זה ממה שמקיים יראת

ולכן אמר הכתוב¹¹ בנפול המלכות 'הסר המצנפת והרם העטרה', וכן כתוב¹² 'וצניף מלוכה... והאפוד והחשן לבוש מלכות... והציץ נזר המלכים הוא... והם זהב וארגמן ותכלת... והתכלת גם היום לא ירים איש את ידו ללבוש חוץ ממלך גוים, וכתוב¹³ 'ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוץ וארגמן'.

הרמב"ן מאריך לדמות את הקשר בין בגדי הכהונה לתיאורים של בגדי המלכים, דבר המתבטא הן בסוג הבדים - כמו מצנפת ומעיל, והן בחומרים כמו תכלת זהב וארגמן, וכמו שמצאנו בתיאור גדולתו של מרדכי היהודי, המופיע בפירוט רב של החומרים מהם היו עשויים בגדי המלכות שלבש - תכלת, חור, זהב, בוץ וארגמן.

העיסוק בזהב והתכלת, כמו בירידה לפרטי הלבוש - נראה לנו במבט ראשון כעסק גשמי. ירידה לרמה נמוכה של התמכרות לחיצוניות.

האור של נרות המנורה הריח הטוב של הקטורת, נתפסים יותר בהכרתנו כמייצגים מציאות רוחנית, פורטים על מיתרי הרגש, מכניסים לאווירה המתאימה לעבודת ה'.

הפרשה שלנו, לאור ביאורו של הרמב"ם, מחדשת לנו שלא לזלזל בעולם הגשמי החיצוני. לדעת שגם לפאר, גם למראה החיצוני, יש את החשיבות והמקום, אם אנו יודעים לתת להם את השימוש הראוי להם. כאשר אנו **ממקמים את עצמינו במרכז**, ומנסים לחפות את עצמינו בזהב ובתכלת, כדי לנסות להשיג כבוד מדומה - הרי שזו התגשמות מגונה, ההיפך הגמור מהחינוך של התורה. כאשר **ממקמים את כבוד ה' במרכז** - היופי הגשמי, משרת את יצירת היחס המרומם שלנו כלפי כבוד שמים.

גם בפורים אנו נותנים דגש על הגשמיות, ומרבים באכילה ושתייה. אנו מגיעים לסעודת הפורים, אחרי שפרשת תצווה לימדה אותנו לתת את המקום הנכון למציאות הגשמית בענייני עבודת ה'.

המקדש. אבל אילו לא היה לו ריח טוב, כל שכן אילו היה ההיפך, היתה ההרגשה היפך הרוממות, כי הנפשות נינוחות מאד לריח הבשמים ונמשכות אליהן, וקצות מן הריחות הרעים ומתרחקות מהם".

הריח הטוב של הבשמים, הממלא את המקדש ונדבק בבגדי הכהנים העובדים בו, משמש אף הוא ליצירת אווירת הרוממות במקדש.

בבית המקדש ישנה פעילות גדולה סביב הקרבת הקורבנות. העסק בבשר והדם ושאר החלקים הפנימיים של הבהמות והעופות, עלולים ליצור אווירה של בית מטבחיים. הריח הטוב של הקטרת נועד לתת מענה לחשש הזה.

מעבר לכך, גם לולא עבודת הקורבנות, עצם הנוכחות של האדם במקום מבוסס יוצר אווירה שמושכת את הנפש. מבחינה זו, נראה שהקטורת מבצעת פעולה דומה לזו של נרות המנורה בהם נפתחה הפרשה: הן אור הנרות והן ריח הקטורת מעלות את הרגש העדין והטוב בנפש המתפעלת והנכנעת, ובכך ניתנת האווירה המושלמת לעבודת ה' במקדש.

כאמור, הרמב"ם ביאר שרוממות בגדי הכהונה, היא חלק מרוממות כבוד המקדש. הרמב"ן בפירושו לתורה⁶, ראה בבגדי הכהונה בגדי מלכות:

"לכבוד ולתפארת" - שיהיה נכבד ומפואר במלבושים נכבדים ומפוארים, כמו שאמר הכתוב⁷ 'כחתן יכהן פאר', כי **אלה הבגדים לבושי מלכות הן**, כדמותן ילבשו המלכים בזמן התורה, כמו שמצינו בכתונת 'ועשה לו כתנת פסים'⁸ (בראשית לז ג), שפירושו מרוקמת כדמות פסים, והיא כתונת תשבץ כמו שפירשתי, והלבישו כבן מלכי קדם. וכן הדרך במעיל וכותנת, וכתוב⁹ [בענין תמר בתו של דוד המלך] 'ועליה כתנת פסים כי כן תלבשנה בנות המלך הבתולות מעילים', ופירושו כי עליה כתונת פסים נראית ונגלית, כי המנהג ללבוש בנות המלך הבתולות מעילים שתתעלפנה¹⁰ בהן, ונמצא שכתונת הפסים עליה מלבוש עליון...

והמצנפת ידועה גם היום למלכים ולשרים הגדולים,

11	יחזקאל כ"א, ל.
12	ישעיהו ס"ב, ג.
13	אסתר ח, ט"ו.

6	שמות כ"ח, ב.
7	ישעיהו ס"א, י.
8	בראשית ל"ז, ג.
9	שמואל ב' י"ג, י"ח.
10	תנמנמנה.